

Upplysningen i Ordet

*"Vår Gud är oss en väldig borg,
Han är vårt vapen trygga.
På honom i all nöd och sorg
Vårt hopp vi vilja bygga."* (LH 404:1a)

Martin Luther bekände redan för 500 år sedan Herren och hans Ord som sitt livs fasta grund och bo. Den frimodiga tron gav hans liv ljus och gjorde honom fri. Den bekännelsen har format det moderna Europa men har i våra dagar försvagats högst påtagligt.

På senare tid har många hänvisat och bekräftat sig till 1700-talets upplysningsidéer och prisat dess förmenta landvinningar: "Det var när människor kastade av sig oket från kyrka, kungamakt och andra förtryckande auktoriteter som den myndiga människan äntligen kunde stiga fram ur skuggorna och frihetens tidsålder bryta in."

Något annat fick jag aldrig höra eller lära under min uppväxt – och lite har därefter förändrats. Det talas fortfarande om utveckling och framåtskridande, trots den förflackning, avhumanisering och brutalisering av människan som skett och alltjämt pågår. Det har varit det fria och befriande förnuftet som lyfts fram och lovsjungits.

I verkligheten har det rena förnuftet inte stått ensam. En reaktion på upplysningens förnuftsvurm – nämligen dess motsats i romantiken, en känslans och lidelsens rö-

relse – har vuxit sig stark på grund av upplysningsförnuftets otillräcklighet och lett oss in i ett sju resor värre slaveri: "Om det känns rätt för dig ..." Vi kanske invänder: Men känslan växlar ... Likväl blir svaret i vår tid: "Lyssna till ditt hjärta!"

Men den hållningen skiljer sig från det kristna, reformatoriska svaret – om än det kan uppfattas som snarlikt: "Lyssna till ditt samvete!"

Vilken är då skillnaden på det moderna svaret och det reformatoriska?

Skillnaden är i princip densamma som mellan upplysningen och reformationen. Luther kan göra starkt kritiska uttalanden om förnuftet – när han kontrasterar det mot Ordets budskap. Men egentligen talar han negativt endast om förnuftet *utan* Gud och Ordet – i kontrast till förnuftet *under* Guds och Ordets auktoritet.

Guds ord var just en sådan auktoritet som den myndiga människan skulle befrias ifrån enligt upplysningens program. En sådan inställning skulle Luther utan omsvep ha förkastat och starkt varnat för. Ett oberoende av Gud var otänkbart för honom – en hopplös hållning.

Det kan därför förvåna någon att Luther i sin förklaring till tredje trosartikeln talar om just *upplysning*. Vad är det för upplysning det då är tal om? Det är fråga om den helige An-

des verk i en människas hjärta. Luther förklarar: ”den helige Ande har kallat mig genom evangelium, *upplyst* mig med sina gåvor, ...”.

Hos Luther kan inte förnuftet stå ensamt. Det står tillsammans med evangelium och betoningen ligger på det senare. Han talar om evangelium och om den helige Andes gåvor. Vad är det för gåvor?

Av katekesutvecklingen förstår vi att den helige Andes gåvor är ”lag och evangelium”. Den upplysning som Luther talar om kommer från Guds ord. Det är därifrån ljuset kommer. Såväl förnuft som känsla utan Ordet är mörker och otro. Här står Luther på fast biblisk mark. ”Ditt ord är mina fötters lykta och ett ljus på min stig” (Ps. 119:105). Luther kände inte till någon upplysning utan Guds ord.

Därför ska vi i denna jubileumstid – för att undvika att helt tappa fotfästet och förståndet – åter ta fasta på Luthers och reformationens budskap. Ingen upplysning finns utan ”Andens gåvor”. Utan Guds ords ljus kommer vi att vandra i mörkret och gå förlorade. Utan Bibelns Gud och hans skapartanke finns ingen mening. Utan Guds egenskaper och karaktär finns ingen grund för att skilja gott från ont. Inte heller skulle vi ha någon kunskap om Guds plan för världens frälsning utan Guds evangelium om Jesus Kristus, om hans förnedrande lidande, blodiga död och seger över synd, död och djävul.

I detta nummer ligger fokus på den helige Andes stora gåva till människosläktet, nämligen Skriften, på det ljus som Ordet utgör för världen och på den kallelse till missionsarbete som Anden förmedlar. Vi stannar inför vilken roll Jesu lärjungar och sanningens Ande haft i särskilt Nya testamentets tillblivelseprocess. Det blir redaktörens bidrag.

Vidare belyses frågan om förhållandet mellan apostlarnas muntliga och skriftliga undervisning i flera av artiklarna i detta nummer. Tomas Bokedal, känd skribent i *Begrunda* och kunnig i kanonfrågorna visar på skillnader mellan romerskkatolskt och protestantiskt synsätt. Han ger oss en initierad inblick i hur och varför dessa skillnader uppkommit.

Perspektiv på mission ger oss missionsledare Erik J Andersson genom att leda oss in i ett studium av NT:s undervisning om missionens materiella sida, frågan om synen på ekonomiska medel i missionsarbete.

Vi ställer frågan om hur mission behandlas i Gamla testamentet. I sin artikel om GT och missionsuppdraget öppnar Johannes Hellberg upp nya och fördjupande perspektiv på det uppdrag som också är ELM:s, att gå ut i hela världen och göra alla folk till Jesu lärjungar (Matt. 28:19).

Luther får avsluta med att knyta ihop GT:s tal om Jerusalem med kristenheten eller kyrkan, frukten av missionsarbete och Andens upplysande verksamhet i det skrivna och förkunnade Ordet.

Detta nummer är något omfattigare än vanligt. Det får stimulera till sommarläsning för förkunnare, studenter och andra läsare och tjäna som kompensation för detta nummers försening. Alla artiklar i detta nummer kommer så småningom att kunna läsas även på *Till Livs* och *Begrundas* hemsida, som fått en ny design och även gjorts mobilanpassad. Målet är att alla artiklar tids nog ska finnas tillgängliga på nätet och kunna delas på sociala medier.

Peter Henrysson

redaktör